

CUPRINS

Prefață	9
Capitolul 1 - INTRODUCERE ÎN PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI	11
1.1. Obiectul Psihologiei educației	13
1.2. Psihologia educației în sistemul științelor educației.....	15
1.3. Obiectivele disciplinei și importanța teoretică și practică a psihologiei educației.....	16
<i>Aplicații</i>	19
<i>Referințe bibliografice</i>	20
Capitolul 2 - REPERE PSIHOGENETICE ȘI PSIHODINAMICE ALE DEZVOLTĂRII ELEVILOR. CARACTERIZAREA PSIHOLÓGICĂ A VÂRSTELOR ȘCOLARE	21
2.1. Stadiabilitatea. Considerații generale	24
2.2. Stadiabilitatea cognitivă (J. Piaget), morală (L. Kohlberg) și psihosocială (E. Erikson)	26
2.2.1. Implicații educaționale ale teoriei dezvoltării cognitive ...	30
2.2.2. Implicații educaționale ale teoriei dezvoltării morale.....	33
2.2.3. Implicații educaționale ale teoriei dezvoltării psihosociale.....	39
<i>Aplicații</i>	40
2.3. Caracterizarea psihologică a vârstelor școlare.....	41
2.3.1. Vârsta școlară mică	41
2.3.2. Vârsta școlară mijlocie	46
2.3.3. Vârsta mare	51
<i>Aplicații</i>	59
<i>Referințe bibliografice</i>	59
Capitolul 3 - CUNOAȘTEREA PERSONALITĂȚII ELEVULUI	61
3.1. Conceptul de personalitate ca structură psihologică integratoare.....	63
3.2. Temperamentul	69

3.3. Caracterul.....	79
3.4. Aptitudinile	83
3.4.1. Inteligența ca aptitudine generală	88
3.4.2. Creativitatea.....	98
<i>Aplicații</i>	112
<i>Referințe bibliografice</i>	114

Capitolul 4 - ÎNVĂȚAREA ȘCOLARĂ	116
4.1. Definirea și analiza conceptului.....	117
4.1.1. Conceptul de învățare: definiție, caracteristici	117
4.1.2. Învățarea școlară	120
4.2. Teorii ale învățării.....	123
4.3. Tipuri și forme ale învățării școlare.....	138
4.4. Condiții ale învățării eficiente.....	140
4.5. Metacogniția în procesul de învățare.....	141
<i>Aplicații</i>	150
<i>Referințe bibliografice</i>	151

Capitolul 5 - MECANISME PSIHICE ENERGIZANTE ALE ÎNVĂȚĂRII ȘCOLARE: MOTIVAȚIA ȘI AFECTIVITATEA	153
5.1. Motivația – definire și caracterizare generală.....	155
5.2. Teorii ale motivației umane	159
5.3. Motivația intrinsecă și motivația extrinsecă.....	167
5.4. Rolul profesorului în creșterea motivației pentru învățare.....	172
5.5. Procesele afective: definiție, componente, caracteristici	175
5.6. Funcțiile proceselor afective	177
5.7. Rolul structurilor afective în învățarea școlară.....	179
<i>Aplicații</i>	183
<i>Referințe bibliografice</i>	184

Capitolul 6 - DIVERSITATEA ELEVILOR	186
6.1. Definirea conceptului de diversitate	188
6.2. Stilurile individuale de gândire și învățare	190
6.3. Inteligențele multiple (Teoria lui Howard Gardner).....	199
6.4. Inteligența emoțională și dezvoltarea ei în școală	204
6.5. Elevii supradotați și nevoile lor educaționale	216
6.6. Elevii cu dificultăți de învățare (intervenții psihopedagogice)	222

<i>Aplicații</i>	226
<i>Referințe bibliografice</i>	227
Capitolul 7 - AUTOCUNOAȘTEREA ȘI STIMA DE SINE LA ELEVI ...	230
7.1. Autocunoașterea – premisă a dezvoltării personale.....	231
7.2. Imaginea de sine	237
7.3. Stima de sine și importanța ei în context școlar	240
<i>Aplicații</i>	250
<i>Referințe bibliografice</i>	251
Capitolul 8 - MECANISMELE REGLATORII ALE ÎNVĂȚĂRII ȘCOLARE	253
8.1. Atenția și rolul ei în învățarea școlară.....	255
8.2. Voința – mecanism reglator al activității.....	260
8.3. Limbajul și comunicarea didactică.....	265
<i>Aplicații</i>	275
<i>Referințe bibliografice</i>	276
Capitolul 9 - PERSONALITATEA CADRULUI DIDACTIC	278
9.1. Artă de a fi profesor astăzi – redefinirea rolului de cadru didactic.....	279
9.2. Capacități și competențe de bază în profesia didactică	287
9.3. Relația profesor-elev ca factor educațional stimulativ	291
<i>Aplicații</i>	295
<i>Referințe bibliografice</i>	296
• Considerații finale	299
• Anexa: Fișă de caracterizare psihopedagogică	302
• Bibliografie generală	311

PREFAȚĂ

A educa este o artă, dar și o știință. Este un dar, este o misiune, este o provocare, este o bucurie. Profesia de dascăl este una nobilă, pentru care trebuie o pregătire specială, temeinică, fundamentată științific, psihologic și pedagogic, dar mai ales pentru care este importantă o calitate supremă: să îi iubești pe copii, să îl vezi pe fiecare unic, special, minunat, să fii deschis și dornic să pătrunzi în universul lui și în sufletul lui. Sunt unii educatori care rămân pentru totdeauna în sufletul elevilor, ca niște repere, ca niște modele, ca exemple. Aceasta este cea mai mare satisfacție pe care o poți avea ca educator: să știi că pentru un elev tu ai fost lumina, tu l-ai ajutat să aleagă în momentele de cumpănă și ai contribuit cu puțin la devenirea lui.

Tânărul profesor care intră pentru prima dată în clasa de elevi trăiește o experiență unică, încărcată de emoție, speranțe, visuri, așteptări, întrebări, îndoieli, entuziasm, teamă. Este important ca el să fie pregătit pentru responsabilitatea pe care și-o asumă. El trebuie să știe cum să valorizeze maxim potențialul fiecărui elev în parte, cum să descopere aptitudinile lor, cum să le dezvolte creativitatea, gândirea critică, inteligența emoțională, cum să îi ajute să învețe și să își formeze o personalitate armonioasă. Dincolo de pregătirea de specialitate, de cunoștințele metodice, profesorul are nevoie de un bagaj de cunoștințe de psihologie. Studiul Psihologiei educației oferă studenților - viitori profesori - fundamentul pe care se construiesc competențele lor didactice.

Lucrarea de față reprezintă un demers teoretic și aplicativ care prezintă într-o manieră actuală și atractivă problematica Psihologiei educației cu relevanță deosebită pentru formarea profesională a viitoarelor cadre didactice. Maniera de abordare este una științifică, respectând normele de scriere și citare în vigoare, subiectele sunt prezentate interdisciplinar, îmbinând conceptele specifice Psihologiei cu elemente din Pedagogie practică, cu exemple clare și aplicații care să faciliteze înțelegerea conținutului. Tematica abordată include subiecte de actualitate pentru domeniul Științelor educației, cum ar fi: principalele teorii ale dezvoltării cognitive, morale și sociale, cu

implicațiile lor educaționale, specificul vârstelor școlare, învățarea școlară, cunoașterea personalității elevilor, diversitatea elevilor, inteligența emoțională, metacogniția, inteligențele multiple, elevii supradotați, elevii cu dificultăți de învățare, creativitatea, motivația școlară, autocunoașterea, stima de sine a elevilor, mecanisme energizante și reglatorii ale învățării, profesorul – ca factor și agent al educației. Sunt expuse principalele teorii din literatura de specialitate, din țară și din străinătate.

Limbajul cărții este unul științific, clar, cu exemple relevante, sugestii și aplicații ale conceptelor în context școlar. Lucrarea poate fi utilă deopotrivă studenților care se pregătesc pentru cariera didactică, profesorilor, psihologilor școlari, profesorilor care se pregătesc pentru susținerea gradelor didactice, definitivatului în învățământ sau a examenului de titularizare, precum și tuturor celor interesați de problematica abordată.

Rolul Psihologiei educației este unul determinant în potențarea rezultatelor procesului educațional. Aplicarea cunoștințelor psihologice în actul didactic reprezintă elementul care face diferența între eșec și succes, oferind cadrului didactic competențe nu doar în a transmite informații eficient, ci pentru a ști să individualizeze demersul său și pentru a crea oportunități de învățare reale, coerente și de valoare.

Educația poate fi un joc, o aventură a minții, dar și a inimii. Ea trebuie să îi provoace pe elevi să viseze și să creadă cu tărie în visele lor pentru a le realiza. Charles Kettering, un important inventator, susținea că profesorii ar trebui să se străduiască să dezvolte trei calități elevilor lor: viziune, imaginație și curaj. Prin viziune vor vedea lucrurile, prin imaginație vor visa lucruri care ar putea fi. Prin curaj ei vor acționa cu îndrăzneală pentru a face ca visurile să devină realitate.

Prof. univ. dr. Mihaela Roco
Universitatea București
Facultatea de Psihologie și Științele Educației